

**แนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน
ของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย**
**Approaches for Sustainable Integrated Tourism Development
in Phitsanulok Province, Thailand**

ปวีณา ขำพัด¹, พยอมน ธรรมบุตร²

Paweena Khumpad¹, Payom Thammabut²

สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา^{1,2}

Tourism Management College of Management University of Phayao, Thailand^{1,2}

Email: paweena.tourism@gmail.com¹

Received: 2021-02-01; Revised: 2021-03-30; Accepted: 2021-03-31

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย 2) วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของในพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย 3) สร้างแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์ และมีกลุ่มตัวอย่างจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ คือกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ผลการวิจัยพบว่า 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นของจังหวัดพิษณุโลก ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรมรดก ทรัพยากรกิจกรรม และทรัพยากรบริการ มีความโดดเด่นเฉพาะตัวเป็นอย่างมาก 2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของจังหวัดพิษณุโลก จุดแข็ง คือ มีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ที่ตั้งเหมาะสมเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของภาคเหนือตอนล่าง มีโครงข่ายเชื่อมโยง กับทุกภูมิภาคของประเทศอินโดจีน จุดอ่อน คือ ขาดการประชาสัมพันธ์ พื้นที่เกษตรกรรมบางพื้นที่ยังเกิดอุทกภัยซ้ำทุกปี โอกาส คือ มีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับจังหวัดใกล้เคียง และได้รับการสนับสนุนการท่องเที่ยว เมืองรอง อุปสรรค คือ ธุรกิจท้องถิ่นถูกคุกคามโดยทุนต่างชาติ กฎและระเบียบไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ปัญหาความขัดแย้งระดับหน่วยงาน 3) ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย ซึ่งเป็นผลจากการสังเคราะห์ TOWS Matrix

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การท่องเที่ยว, การบูรณาการอย่างยั่งยืน

Abstract

This research aims to 1) study tourism resources of Phitsanulok Province, Thailand 2) analyze strengths, weaknesses, opportunities and obstacles in sustainable tourism development in Phitsanulok Province, Thailand; 3) create a guideline for sustainable integrated tourism development of Phitsanulok Province. Phitsanulok Province, Thailand, the researcher used a qualitative research method. Research tools It is an interview by interviewing form. And there are sample groups from the government, private sector, public sector and tourists In which the samples used this time The research results showed that 1) the outstanding tourism resources of Phitsanulok Province. Natural resources Cultural resource Expo resources Activity resources And service resources 2) Analysis of the internal and external environment of Phitsanulok Province, the strength is the potential in various tourism resources. Both natural, historical and cultural attractions are ideally situated as a transport hub of the Lower North. Having a network With all regions of Indochina, the weakness is the lack of public relations. In some agricultural areas, there is repeated flooding every year. Opportunities are linked to tourism with nearby provinces. And secondary city tourism is favored, the barrier is that local businesses are threatened by foreign capital. Rules and regulations are not conducive to development. Organizational Conflict Problems 3) The researcher wishes to propose a guideline for sustainable integrated tourism development in Phitsanulok Province, Thailand, which is the result of the TOWS Matrix synthesis.

Keywords: Development approach, Tourism, Sustainable Integrated.

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั่วโลกมีแนวโน้มเติบโตอยู่ตลอดเวลา และเป็นปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว กอปรกับการเติบโตของธุรกิจคมนาคมขนส่งที่ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและเพิ่มการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้นอีกทั้งการเติบโตของประชากรสูงวัยซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยสูง ซึ่งช่วยสนับสนุนการเติบโตของกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นในปี 2561-2573 ได้แก่ กลุ่มเดินทางเพื่อดำเนินกิจกรรมที่จำเป็น (Obligation Meters) เช่น นักท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ กลุ่มที่ต้องการความสะดวกจากแหล่งข้อมูล (Simplicity Searchers) กลุ่มที่นำปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจริยธรรมวางแผนในการท่องเที่ยว (Ethical Travelers) กลุ่มที่ให้รางวัลตัวเองจากการทำงาน (Reward Hunters) กลุ่มที่มุ่งค้นหาวรรณกรรมใหม่ ๆ อันแตกต่างจากสิ่งที่คุ้นเคย (Cultural Purists) และกลุ่มที่นิยมแชร์ประสบการณ์ท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับ (Social Capital Seekers) โดยทั้ง 6 กลุ่มนี้ จะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางจิตวิทยา และเทคโนโลยีเป็นสำคัญ นอกจากนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยี ทั้งในด้านการเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญและการเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว จึงจะทำให้เกิดการพัฒนาศรษฐกิจโลกอย่างต่อเนื่อง (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559)

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 โดยมีวิสัยทัศน์ คือต้องการให้ประเทศไทยเป็นจุดหมาย

ปลายทางที่มีคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมี คุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และการพัฒนาจิตใจโดยมีการกระจายรายได้สู่ประชาชนในทุกภาคส่วนอย่าง ยั่งยืน ในการนี้ได้มีการกำหนดเขตพัฒนาการท่องเที่ยวออกเป็น 8 เขต ดังนี้ เขตพัฒนาการท่องเที่ยว อารยธรรมล้านนา เขตพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกด้านวัฒนธรรม เขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำ เจ้าพระยาตอนกลาง เขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก

สำหรับพื้นที่ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกด้านวัฒนธรรม เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการ ท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาการ ท่องเที่ยวเขตมรดกโลกด้านวัฒนธรรม ในปี พ.ศ. 2555-2557 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยว ชาวไทยเข้ามาท่องเที่ยวจำนวน 4,999,832 คน 5,526,393 คน และ 5,805,270 คนตามลำดับ และ นักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 527,651 คน 556,378 คน และ 566,405 คน ตามลำดับและถ้าพิจารณาเป็น รายจังหวัดก็พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติก็มีจำนวนที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยที่จังหวัด พิษณุโลกเป็น 1 ใน 4 จังหวัดเขตพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกด้านวัฒนธรรม (กรมการท่องเที่ยว กระทรวง การท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจุดหมายปลายทางที่โดดเด่นอย่างยิ่ง โดยเป็นจังหวัดที่มีจุดเชื่อมต่อกับกลุ่ม ประเทศอินโดจีน คือ สี่แยกอินโดจีน ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อปี พ.ศ. 2540 กำหนดให้จังหวัด พิษณุโลกเป็นสี่แยกอินโดจีน เพื่อเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทาง เศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดย ทิศเหนือจะไปเมืองคุนหมิง ประเทศจีน ทิศตะวันตกจะไปเมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า ทิศตะวันออกจะไปเมืองดานัง ประเทศเวียดนาม และทิศใต้จะไปเมืองกัวลาลัมเปอร์ ประเทศ สิงคโปร์ โดยแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลกก็ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอีกมากมายหลายแห่ง อาทิ เช่น อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ติด อันดับต้น ๆ ของประเทศไทย หรือแม้กระทั่งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก็ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และนักท่องเที่ยวก็ถึงเมื่อได้มาจังหวัดพิษณุโลก นั่นก็คือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งมีหลวงพ่อ พระพุทธชินราช ประดิษฐานอยู่ มีวัดนางพญา ตันกำหนดพระนางพญาที่มีมูลค่ามากมายมหาศาล รวมไปถึง พระราชวังจันทร์ สถานที่พระราชสมภพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นต้น

การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนมีความสำคัญต่อการ พัฒนาประเทศ จังหวัดพิษณุโลกเป็นพื้นที่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน เป็นเมืองที่มีแม่น้ำน่านไหลผ่านกลาง เมือง สถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานที่มียุคเก่าแก่ ทั้งยังสามารถสะท้อนถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย มีชุมชนมากมายที่ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทยไว้ และยังคงมีวิถีชุมชนการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม ให้ได้เรียนรู้ เช่น ชุมชนหมู่บ้านวัดจันทร์ตะวันตกและตะวันออก ชุมชนหมู่บ้านดนตรีมิ่งคละ การทำสวนกล้วย เพื่อทำมาทำผลิตภัณฑ์ของชุมชน เช่น กล้วยตาก ของฝากขึ้นชื่อของจังหวัดพิษณุโลก นอกจากนี้ยังมีชุมชน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ และการขนส่งเพื่อรองรับการขยายตัวของจังหวัดพิษณุโลก และประชากรที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในจังหวัดเพิ่ม มากขึ้นในทุก ๆ ปี เมื่อมีความเจริญเข้ามาไม่ว่าจะเป็นทางวัตถุหรือทางสถานที่ วัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมจะ

เลื่อนรางหายไปหากไม่ได้รับการอนุรักษ์ การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดการเรียนรู้ในประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชุมชนรวมไปถึงความสำคัญของสถานที่ต่าง ๆ นำไปสู่การสำนึกรักบ้านเกิดสำนึกในคุณค่า และต้องรักษาสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นให้ยั่งยืนต่อไป และผู้วิจัยมีความเห็นว่า พื้นที่จังหวัดพิษณุโลกสมควรที่จะทำการวางแผนพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และทำการบริหารจัดการโดยการบูรณาการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาจังหวัดพิษณุโลกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อประโยชน์สืบไป

ในการนี้ จังหวัดพิษณุโลกยังขาดแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะมีเพียงแผนพัฒนาจังหวัดระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2560-2564) ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นที่จังหวัดพิษณุโลกจะต้องสร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) และเพื่อเป็นการสนองนโยบายมรกำหนดไว้ในแผนพัฒนาประเทศไทย 20 ปี Thailand 4.0

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของในพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย
3. เพื่อสร้างแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ หรือ AGENDA 21 เป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) องค์การสหประชาชาติได้กำหนดข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อใช้แผนปฏิบัติการดังกล่าวเป็นแผนแม่บทโลก เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาในการบรรลุผลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอันจะทำให้คนรุ่นปัจจุบัน และอนาคตมีทรัพยากรธรรมชาติใช้อย่างพอเพียง และสามารถตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตอันจะนำไปสู่ความกินดีอยู่ดี ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงสร้างแนวทางปฏิบัติสำหรับกำหนดนโยบายของรัฐบาล และเอกชนในศตวรรษหน้าโดยที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) ณ กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 ในการประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมที่มีผู้นำโลกเข้าร่วมมากที่สุดในประวัติศาสตร์ มีประมุข หัวหน้ารัฐบาล และเจ้าหน้าที่ระดับสูงจาก 179 ประเทศเข้าร่วมในการประชุมแผนปฏิบัติการที่ 21 และได้รับอนุมัติเพื่อใช้เป็นแนวทางให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกนำไปปรับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหา และความจำเป็นในแต่ละท้องถิ่น

แนวคิดสำคัญของแผนปฏิบัติการ 21 มีดังนี้

- 1) สิ่งแวดล้อมเป็นปัญหา และภัยคุกคามต่อมวลมนุษยชาติจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบ และร่วมกันสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน

2) ทำให้คนในสังคมโดยทั่วไปเกิดความรู้ และความเข้าใจเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม

3) ประเทศพัฒนาแล้วที่เป็นประเทศอุตสาหกรรม และประเทศกำลังพัฒนาเป็นผู้ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ขยะ และของเสียที่เป็นอันตราย อีกทั้งยังทำลายทรัพยากรธรรมชาติให้ร่อยหรอลงไปอย่างต่อเนื่อง

4) ประชากรในประเทศกำลังพัฒนาประสบกับปัญหาความยากจน อันเป็นปัจจัยในการทำลายสิ่งแวดล้อมจึงควรร่วมมือกันกำจัดความยากจนโดยสร้างแนวทางแก้ปัญหาความยากจนร่วมกัน

5) จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นของประเทศที่กำลังพัฒนาทำให้ธรรมชาติไม่เพียงพอในการรองรับความต้องการของประชากร จึงต้องมีมาตรการควบคุมประชากร

6) นานาประเทศมีนโยบายในการพัฒนาที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมกับกิจกรรมทางสังคมในทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อผลักดันแนวทาง หรือกลยุทธ์ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

7) ทรัพยากรธรรมชาติที่น้อยลง และเสื่อมโทรมลงถือเป็นทุนทางเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วย (รุ่งริศ เมืองลือ และพยอม ธรรมบุตร, 2560)

จากนิยามข้างต้นสามารถสรุปการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1). การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่องโดยไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม 2). มีการสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยที่อนาคตจะมีทรัพยากรธรรมชาติใช้อย่างพอเพียงสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก 3). มนุษย์มีความรับผิดชอบและมุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืนทุกภาคส่วนในสังคม ยึดถือปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีดังนี้

พระธรรมปิฎก ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ดังนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์กรรม (holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่าง คือมีดุลยภาพ (balanced) ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืน ก็คือ การบูรณาการธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมกับเศรษฐกิจ การคุ้มครองธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจหรือการผูกสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเข้าด้วยกัน โดยการนำเอาภารกิจในการคุ้มครองแหล่งทรัพยากรธรรมชาติมาบูรณาการเข้ากับการกิจในการแก้ไขปัญหาความยากจน ถ้าสองอย่างมาบูรณาการกันได้ก็ถือว่าเป็นลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable) หมายความว่าภารกิจหนึ่งได้แก่ กาทักษะรักษาธรรมชาติและภารกิจอีกหนึ่ง คือ การแก้ไขความยากจนทำการพัฒนากันไปโดยที่ทั้งสองอย่างนี้ไปด้วยกัน ไม่ใช่ออย่างหนึ่งอย่างใดเสีย แต่คนยากจนอยู่ หากผลการพัฒนาเป็นเช่นนี้ก็ไม่ถือว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (พระธรรมปิฎก, 2556)

องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nation World Tourism Organization: UNWTO, 2548) “Sustainable Tourism Conceptual Definition” การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมีแนวทางพัฒนา

และการจัดการ ซึ่งต้องนำมาใช้กับการท่องเที่ยวทุกรูปแบบในทุกพื้นที่ จุดหมายปลายทาง โดยมีหลักการซึ่งครอบคลุมการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุลของทุกด้านดังกล่าว เพื่อประกันความยั่งยืนระยะยาว การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องการการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนเสียทุกฝ่าย ตลอดจนผู้นำทางการเมืองที่เข้มแข็งที่จะประกันการมีส่วนร่วมที่กว้างขวาง และมีการตกลงมีความคิดร่วมกัน การก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นกระบวนการที่ต้องทำต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ และจำเป็นต้องมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นระหว่างพัฒนา ตลอดจนนำแนวทางแก้ไขผลกระทบ และมาตรการเพื่อป้องกันผลกระทบมาประยุกต์ใช้ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องให้ความพึงพอใจในระดับสูงแก่นักท่องเที่ยว โดยปลูกจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวให้ร่วมสร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยว

ซึ่งสอดคล้องกับ พยอม ธรรมบุตร (2558) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือการพัฒนาซึ่งนำผลกระทบทั้งในปัจจุบันและในอนาคตด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มาพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยไม่ลืมพิจารณาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว นักธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และชุมชนเจ้าบ้านของแหล่งท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืน

จากนิยามข้างต้นสามารถสรุปแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดการท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ มีผู้เกี่ยวข้องดังนี้ คือ หน่วยงาน ภาครัฐ (Government) หน่วยงานภาคเอกชน (Business) นักท่องเที่ยว (tourist) ประชาชนท้องถิ่น (Community) และแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเหล่านี้จะต้องมีการจัดการ โดยตั้งแต่การวางแผน การร่วมมือและการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้มีหน่วยงานและบุคคลให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้ องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและการท่องเที่ยวระหว่าง ประเทศขึ้นที่กรุงโรม ประเทศอิตาลีเมื่อปี พ.ศ.2506 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “การท่องเที่ยว” หมายถึง การเดินทาง (Travel) ที่มีเงื่อนไข 3 ประการคือ (อ้างใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) 1. การเดินทาง (Travel) หมายถึงการเดินทางที่ไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้าง โดย มีการวางแผนเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง และการใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะทางไกลหรือระยะทางไกลก็ได้ 2. จุดหมายปลายทาง (Destination) หมายถึงจุดหมายปลายทางที่จะไปอยู่เป็นการชั่วคราวแล้วต้องเดินทางกลับที่อยู่เดิมหรือภูมิลำเนาเดิม โดยเป็นสถานที่ ที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไปเยือนและใช้เวลาหนึ่งอยู่ ณ ที่นั้น ซึ่ง ณ ที่นั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เพียงพอสำหรับสนองความต้องการและความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน 3. ความมุ่งหมาย (Purpose) หมายถึง มีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเดินทางใดก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อ

ประกอบอาชีพหรือหารายได้โดยมีความมุ่งหมายในการเดินทางอยู่หลายอย่างด้วยกัน ซึ่งผู้ที่เดินทางคนหนึ่งอาจมีความมุ่งหมายในการเดินทางมากกว่าอย่างหนึ่งก็ได้

องค์การการท่องเที่ยวโลก (The world Tourism Organization: WTO) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมของบุคคลที่เดินทางไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ซึ่งไม่ใช่สถานที่อยู่อาศัยโดยปกติของตนเอง และอาจพักอยู่ ณ สถานที่นั้นโดยใช้เวลาต่อเนื่องกันไม่เกิน 1 ปี มีวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อมาพักผ่อน ทำธุรกิจ หรือวัตถุประสงค์อื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานซึ่งได้รับเงินค่าจ้างหรือค่าตอบแทนจากสถานที่ไปเยือน (นาฏสุตา เชนะสิริ, 2555)

จากนิยามข้างต้นสามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้ดังนี้ คือ การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญหลักในหลาย ๆ ประเทศ การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของโลก และเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความสมดุลของรายจ่ายของหลาย ๆ ประเทศ การท่องเที่ยวจึงเป็นตัวดึงดูด ความสนใจจากคณะรัฐบาล องค์กรภูมิภาคและองค์กรท้องถิ่น และองค์กรอื่น ๆ ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจความหมายต่อการสร้างรายได้ของประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยลงพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกเพื่อทำการศึกษาชุมชน และตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบรายการตรวจสอบเพื่อศึกษาชุมชน (Community Study) แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism Resources Audit) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มย่อย และวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลก จำนวนกลุ่มละ 8 คน รวมทั้งสิ้น 32 คน

3. ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ และการประชุมกลุ่มย่อยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) และสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนด้วยเทคนิค SWOT Analysis และสังเคราะห์ TOWS เพื่อแสวงหาแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย

4. ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) โดยการตรวจสอบแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลของข้อมูลการท่องเที่ยว

5. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด สรุปเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย

ผลการวิจัย

พิษณุโลกเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สร้างเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 15 สมัยขอมมีอำนาจปกครองแถบนี้ โดยมีปรากฏตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ศิลาจารึกสุโขทัยพิษณุโลกแต่เดิมมีชื่อเรียกว่า “เมืองสองแคว” เนื่องจากเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำน่านและแม่น้ำแควน้อย (ที่ตั้งของวัดจุฬามณีในปัจจุบัน) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นพิษณุโลกในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชกาลของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมื่อครั้งที่เสด็จมาปกครองเมืองสองแควตั้งแต่ (พ.ศ. 2006 จนถึง รัชกาลในปี พ.ศ. 2031 เมืองพิษณุโลกมีฐานะเป็นราชธานีแทนกรุงศรีอยุธยานานถึง 25 ปี ในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถและเป็นเมืองลูกหลวง ซึ่งกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระมหาอุปราชหรือพระราชโอรสมาครองเมือง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของไทย ก็ทรงมีพระราชสมภพ ณ เมืองนี้และเมื่อทรงดำรงตำแหน่งมหาอุปราช พระองค์ครองเมืองพิษณุโลกเช่นกัน เมืองพิษณุโลกจึงเป็นเมืองหลักที่สำคัญของภาคเหนือตอนล่างเป็นที่ตั้งของหน่วยราชการหลักที่สำคัญทั้งทางด้านทหาร ตำรวจ และทางด้านตุลาการ ในลักษณะของการเป็นเมืองหลักของการปกครอง

จังหวัดพิษณุโลก มียุทธศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ในด้านที่ตั้ง อยู่ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง มีพื้นที่ประมาณ 10,814.854 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,798,973.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.1 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ห่างจากกรุงเทพ ฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ 377 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟประมาณ 389 กิโลเมตร จังหวัดพิษณุโลกตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง มียุทธศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ในด้านที่ตั้ง ซึ่งมีลักษณะเด่นเฉพาะตัวเนื่องจากมีส่วนที่เชื่อมต่อกับภาคกลางกับภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ เป็นจังหวัดที่มีลักษณะเชื่อมต่อไปยังประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอินโดจีน โดยมีภูมิประเทศติดต่อกับเทือกเขาที่พาดจากภาคเหนือ เป็นที่กั้นแบ่งเขตกับแขวงไชยบุรี ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดพิษณุโลก ตัวเมืองพิษณุโลกตั้งอยู่บนสองฝั่งแม่น้ำน่าน ทางตอนเหนือและตอนกลางเป็นเขตที่ราบสูงและมีขอบเขตภูเขาสูง โดยมีทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอฟิจชัย อำเภทองแสนขัน และอำเภอน้ำปาด (จังหวัดอุดรดิตถ์) และแขวงไชยบุรี ประเทศลาว ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอเมืองพิจิตร อำเภอวชิรบำรุงมี อำเภอสามง่าม และอำเภอสามโก้ (จังหวัดพิจิตร) ทิศตะวันออกติดต่อกับ อำเภอหล่มสัก อำเภอเขาค้อ อำเภอวังโป่ง (จังหวัดเพชรบูรณ์) อำเภอด่านซ้าย และอำเภอนาแห้ว (จังหวัดเลย) ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภองกงไกรลาศ อำเภอศรีสำโรง (จังหวัดสุโขทัย) และอำเภอลานกระบือ (จังหวัดกำแพงเพชร)

1. ผลการศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและแบบการตรวจสอบการศึกษาชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย สามารถสรุปได้ดังนี้ โดยผู้วิจัยได้ใช้ แบบการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวและแบบการตรวจสอบการศึกษาชุมชน (พยอม ธรรมบุตร, 2546) ในการตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งผลการศึกษาดูตรวจสอบได้ออกมาดังนี้

1.1 ทรัพยากรธรรมชาติที่น่าสนใจ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ลานหินปุ่ม-ลานหินแตก น้ำตกแก่งซอง น้ำตกแก่งโสภา น้ำตกบอย น้ำตกวังนกแอ่นถ้ำผาทำผล น้ำตกชาติตระการ ถ้ำเดือนถ้ำดาว

1.2 ทรัพยากรวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ศาลสมเด็จพระนเรศวร วัดนางพญา วัดราชบูรณะ ศูนย์ประวัติศาสตร์พระราชวังจันทน์ วัดจุฬามณี แหล่งขุดค้นพระราชวังจันทน์ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี วัดเจดีย์ยอดทอง ศาลเจ้าแม่กวนอิมหยกขาว อนุสาวรีย์พ่อขุนบางกลางท่าว

1.3 ทรัพยากรธรรมชาติที่น่าสนใจ ได้แก่ งานแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรและงานกาชาด งานสมโภชพระพุทธชินราช งานประเพณีสงกรานต์และมหกรรมอาหารจังหวัดพิษณุโลก งานประเพณีแข่งเรือยาว งานประเพณีปักธงชัย ประเพณีย่ากลองบอกเวลา ณ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

1.4 ทรัพยากรกิจกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โบราณสถานจังหวัดพิษณุโลก เทศกาลชิมกาแฟล่องแก่งลำน้ำเข็ก ปันจรรย์านชมทิวแสงหลวง ไหว้พระ 9 วัด นั่งรถไฟฟาร์มทัวร์ กิจกรรมแคมป์ปิ้ง ท่องเที่ยวชุมชนชมวิถีชีวิตพันธุ์ ชุมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี ชมวิถีชุมชนวัดจันทร์ตะวันตก กิจกรรมเดินวิ่งรอบสะพานนเรศวรและสะพานเอกาทศรถ กิจกรรมเรียนรู้การทำกล้วยตาก

1.5 ทรัพยากรบริการที่น่าสนใจ ได้แก่ โรงแรมและธุรกิจที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ร้านสินค้าชุมชน ห้างสรรพสินค้า ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โรงพยาบาล ATM และปั้มน้ำมัน

2. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของในพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย โดยอ้างอิงจาก (เอกชัย บุญยาพิษฐาน, 2553) สามารถสรุป ได้ดังนี้

2.1 จุดแข็ง (Strengths) ปัจจัยภายในที่เป็นข้อได้เปรียบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย ได้แก่ 1) มีความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงการคมนาคมในภูมิภาค และสามารถเชื่อมโยงกับภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ 2) เป็นที่ตั้งของส่วนราชการ รวมถึงภาคเอกชน และสถาบันการเงินต่าง ๆ ของภาคเหนือตอนล่าง 3) มีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชาติไทยที่สำคัญคือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช 4) มีสนามบินพาณิชย์ที่มีศักยภาพพัฒนาเป็นสนามบินนานาชาติได้ 5) มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้านประจำถิ่น 6) มีความคุ้มค่าด้านราคาทางการท่องเที่ยว เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ข้างเคียง 7) สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหรือมรดกโลกจากจังหวัดรอบข้างได้ เช่นจังหวัดสุโขทัย และจังหวัดกำแพงเพชร 8) มีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและมีการแปรรูปเป็น OTOP ด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อเพิ่มมูลค่า

2.2 จุดอ่อน (Weaknesses) ปัจจัยภายในที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย ได้แก่ 1) มีสถานที่ท่องเที่ยวที่จำกัด และยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง 2) ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว 3) ขาดสถานที่รองรับการจัดงานใหญ่ระดับประเทศ 4) มีปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมรวมถึงปัญหาทางด้านมลภาวะทางอากาศ 5) มีปัญหาด้านการจราจร โดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน 6) มีข้อจำกัดของการเดินทางโดยสารการบิน เนื่องจากมีเพียงเที่ยวบินในประเทศ 7) ขาดการสร้างแบรนด์ของพิษณุโลก 8) ขาดยุทธศาสตร์การวางแผนและกลยุทธ์การใช้ ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3 โอกาส (Opportunities) ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย ได้แก่ 1) โครงการพัฒนาและสร้างพื้นที่ใช้งานขนาดใหญ่เพื่อรองรับการจัดงานระดับประเทศ 2) ได้รับการจัดสรรงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มขึ้น 3) โครงการ

ยกระดับสนามบินพิษณุโลกให้เป็นสนามบินนานาชาติ 4) โครงการเชื่อมโยงการคมนาคมทางบกในภูมิภาคสี่แยกอินโดจีนและอาเซียน 5) พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานจากนโยบายของรัฐบาล เช่น รถไฟฟ้าความเร็วสูงช่วงกรุงเทพฯ-พิษณุโลก 6) โครงการจัดทำระบบขนส่งสาธารณะเมืองพิษณุโลกเส้นทาง โดยใช้ระบบรถผสมผสาน 7) มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลและจังหวัด 8) มีนโยบายของภาครัฐในการสนับสนุนงบประมาณการลงทุนภายในจังหวัด 9) พัฒนาการท่องเที่ยวด้านธุรกิจสปาและเชิงสุขภาพ 10) พัฒนาสร้างศูนย์การเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างยั่งยืนของอาเซียน 11) พัฒนาสร้างศูนย์การเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างยั่งยืนของอาเซียน

2.4 อุปสรรค (Threats) ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลเสียต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย ได้แก่ 1) ปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด อาชญากรรมต่างด้าว ไม่ปลอดภัยต่อการท่องเที่ยว 2) พื้นที่ป่าไม้ลดลงมากและปริมาณขยะมีแนวโน้มเพิ่ม มากขึ้นเนื่องจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวและพื้นที่ในการอยู่อาศัยเพิ่มขึ้น 3) โครงข่ายคมนาคมขนส่งยังไม่สามารถรองรับ ความต้องการได้มากเพียงพอจึงทำให้มีปัญหาจราจร ติดขัดสำหรับนักท่องเที่ยว 4) ขาดการควบคุมและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม 5) การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีอยู่น้อยมาก 6) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกส่งผลให้ภูมิอากาศแปรปรวน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 7) ภาวะเศรษฐกิจโลกมีความผันผวนไม่แน่นอนเป็นสาเหตุ ให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจไม่เดินทางท่องเที่ยวหรือมีการใช้ จ่ายน้อยลง 8) ปัญหาทางการเมืองภายในประเทศ ส่งผลต่อ ความปลอดภัยและการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว

3. แนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทยจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสร้างแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย ได้จัดทำ TOWS Matrix เพื่อกำหนดแนวทางหรือกลยุทธ์ในการพัฒนา โดยการจับคู่ระหว่างปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายในทั้งหมด 4 คู่ ได้แก่ จุดแข็งกับโอกาส (Strength + Opportunity: SO) จุดอ่อนกับโอกาส (Weakness + Opportunity: WO) จุดแข็งกับอุปสรรค (Strength + Threat: ST) และจุดอ่อนกับอุปสรรค (Weakness + Threat: WT) ทำให้เกิดแนวทางหรือกลยุทธ์ในการพัฒนา ดังนี้

3.1 กลยุทธ์เชิงรุก ใช้จุดแข็งเพื่อหาประโยชน์จากโอกาสที่มี ได้แก่ 1) เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงการคมนาคมในภูมิภาค และภูมิภาคอื่น ๆ จึงสามารถยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับการขยายตัวของเมืองได้ 2) ใช้ประโยชน์จากการมีวัฒนธรรมประเพณีและความมีเอกลักษณ์ของจังหวัด ในการสร้างจุดขายของเมืองเพื่อผลักดันให้พิษณุโลกเป็นศูนย์กลางการการจัดกิจกรรมระดับชาติได้ 3) จากการเป็นที่ตั้งของส่วนราชการ รวมถึงภาคเอกชน และสถาบันการเงินต่าง ๆ ของภาคเหนือตอนล่าง จึงสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างพิษณุโลกให้เป็นเมืองศูนย์กลางของการเชื่อมโยง 4) ใช้ประโยชน์จากการมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชาติไทยที่สำคัญ ในการประชาสัมพันธ์จังหวัดพิษณุโลก 5) ใช้ประโยชน์จากการมีสนามบินพาณิชย์สามารถเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองได้สะดวก ทำให้นักเดินทางมีความสนใจในการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

3.2 กลยุทธ์เชิงพลิกฟื้น ใช้ประโยชน์จากโอกาสเพื่อลดจุดอ่อน ได้แก่ 1) ใช้พัฒนาความร่วมมือของภาคธุรกิจชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด เพื่อลดคู่แข่งในการเป็นเมืองท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนล่าง 2) สร้างภาพลักษณ์ของเมืองให้เหมาะสมต่อการจัดงานระดับชาติ ด้วยการใช้ความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ 3) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนและนักท่องเที่ยว 4) ฝึกอบรมทักษะการพัฒนาสินค้าและ บริการด้านการท่องเที่ยว

3.3 กลยุทธ์รักษาเสถียรภาพ ใช้จุดแข็งเพื่อเลี่ยงอุปสรรค ได้แก่ 1) เพิ่มมาตรการด้านความปลอดภัย ของชีวิต และทรัพย์สิน 2) เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับ กลุ่มประเทศ ASEAN และกลุ่มอินโดจีน 3) พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับจังหวัดรอบข้าง และยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวในจังหวัดให้ได้มาตรฐานสากล 4) จัดสร้างระบบรถขนส่งมวลชนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการคมนาคมจากการสนับสนุนด้านงบประมาณของภาครัฐและจังหวัด 5) กำหนดมาตรการเชิงป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยเฉพาะปัญหาหมอกควันจากการเผาฟาง/อ้อยจากงบประมาณสนับสนุนของภาครัฐ

3.4 กลยุทธ์การเตรียมพร้อม ลดจุดอ่อนและเลี่ยงอุปสรรค ได้แก่ 1) สร้างมาตรการเพื่อแก้ไขภาพลักษณ์ในสภาวะวิกฤตด้านการท่องเที่ยว 2) สนับสนุน SMEs ด้านการท่องเที่ยว 3) พัฒนานองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว และการตลาดสำหรับคนในท้องถิ่น 4) พัฒนาโครงข่ายคมนาคมขนส่งให้สามารถรองรับ ความต้องการได้มากเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว 5) พัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีอยู่น้อยมาก

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัย แนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย ได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1) ศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย จังหวัดพิษณุโลกมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นมา ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมไปถึงวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ทั้งยังมีทรัพยากรมหกรรม ทรัพยากรกิจกรรม ทรัพยากรบริการ ไว้ให้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลก

2) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของในพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย จุดแข็ง คือ โดยจุดแข็งของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก คือ มีความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ สามารถเชื่อมโยงกับภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคต่าง ๆ ได้ โดยมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชาติไทยและพื้นที่ทางการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหรือมรดกโลกจากจังหวัดรอบข้างได้ โดยจุดเด่นในการเดินทางของจังหวัดพิษณุโลกยังมีสนามบินพาณิชย์ที่มีศักยภาพพัฒนาเป็นสนามบินนานาชาติได้ จุดอ่อนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก คือ จังหวัดพิษณุโลกยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่จำกัด รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ยังไม่ได้รับการพัฒนาดูแลเท่าที่ควร โดยเกิดจากปัญหาด้านการขาดการวางแผน ยุทธศาสตร์และดูแลทรัพยากรให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งยังมีปัญหาด้านต่าง ๆ เข้ามาทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างล่าช้าอีกด้วย อาทิ เช่น ปัญหาด้านการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วน ปัญหาของการ

เดินทาง หรือแม้กระทั่งปัญหาในภาพลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก สำหรับในโอกาสพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก คือ การจัดให้มีโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และยกระดับการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานสากล โดยอาศัยการเชื่อมโยงการคมนาคมทางบกในภูมิภาคสี่แยกอินโดจีนและอาเซียน และจัดทำระบบขนส่งสาธารณะเมืองพิษณุโลกเส้นทางโดยจะมีการจัดทำรถไฟฟ้ารางคู่ และมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลและจังหวัด เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก อุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก คือ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดพิษณุโลก และส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก โดยเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน อย่างเช่น ปัญหาด้านสังคมความเป็นอยู่ที่เป็นสังคมแออัด ไม่มีความปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยว ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ รวมไปถึงปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบไปทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ ภาคเอกชน หรือแม้กระทั่งภาคการท่องเที่ยว ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีอยู่น้อยมาก

3) สร้างแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย โดยมุ่งเน้นในด้านการสร้างมาตรการเพื่อแก้ไขภาพลักษณ์ ในสภาวะวิกฤตด้าน การท่องเที่ยว และยังพัฒนาในด้านการสนับสนุน SMEs ด้านการท่องเที่ยว รวมไปถึงพัฒนาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว และการตลาดสำหรับคนในท้องถิ่น พัฒนาโครงข่ายคมนาคมขนส่งให้สามารถรองรับ ความต้องการได้มากเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว และพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีอยู่น้อยมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ ภูจิต อินท๊ะ (2559) ผลการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลกั๊กช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนพบว่าประชาชนในตำบลกั๊กช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมากตั้งแต่มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย ต้องเกิดความครอบคลุมทั้ง 4 ส่วน ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และจิตใจ โดยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพในระดับสากล สำหรับภาครัฐควรระดมความคิดเห็นจากบุคคลากรภายในจังหวัดและความคิดเห็นจากชุมชนทางการท่องเที่ยว จัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพิษณุโลก สำหรับภาคเอกชนในจังหวัดพิษณุโลกควรเร่งดำเนินการวางแผนสำหรับการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐบาล และพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ควรทำหน้าที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดพิษณุโลกที่ถือว่าเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศปี 2558 จำแนกตามภูมิภาคและจังหวัด. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2563, จาก https://mots.go.th/more_news_new.php?cid=492
- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศปี 2558 จำแนกตามภูมิภาคและจังหวัด. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2563, จาก <http://tourism2.tourism.go.th/home/details/11/221/25767>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- นางสุดา เชนนะสิริ. (2555). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สาขาส่งเสริมและธุรกิจเกษตร คณะเกษตรและชีวภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- พยอม ธรรมบุตร. (2546). แบบการตรวจสอบการศึกษาชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พยอม ธรรมบุตร. (2546). แบบการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พยอม ธรรมบุตร. (2549). เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2556). ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง/พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ภูษิต อินตะ. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา ตำบลกีดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุ่งริศ เมืองลือ และพยอม ธรรมบุตร. (2560). แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 11(2), 162-181.
- สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- เอกชัย บุญยาภิธาน. (2553). คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.